

De Nederlandse Dialectstudie in 1950

door L. GROOTAERS

I. Bibliographie. — In deze *Handel*, verscheen het jaarlijkse overzicht van L. GROOTAERS (1).

De beredeneerde bibliographie van E. LEGROS, *La philologie wallonne en 1949*, bevat steeds nuttige gegevens voor de neerlandicus (2).

Door de zorgen van het Comité International Permanent des Linguistes verscheen het tweede deel van een *Bibliographie linguistique des années 1939-1947* : de redactie had CHR. MOHRMANN ; ook in dit deel komt een sectie over Nederlandse linguïstiek voor (3).

II. Publicaties van algemene aard. — Van de *Dialecten-Commissie* van de Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen verscheen het *Verslag over 1949* ; hieruit vernemen we dat er drie kaarten werden afgedrukt voor de *Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland* (de slot-*n* in de werkwoordsvormen, *broer* en *nagel*) ; de overige kaarten voor deze aflevering 5 (Akademie-Reeks) konden wgens financiële moeilijkheden nog niet ter perse gaan. Met genoegen lezen we dat de bibliographie der Nederlandse dialecten tot einde 1950 (wetenschappelijke en belletristische literatuur) nu voltooid is en naar wij hopen binnenkort zal gedrukt worden. Vragenlijsten 18 en 19

werden uitgezonden : ze behandelen vooral plattelandstaal (landbouw, melken, insecten, vogels, enz.) (4).

Het *Verslag van de Volkskunde-Commissie* deelt mede dat er in 1949 geen vragenlijst werd verzonden ; op 31 Dec. 1949 waren er in het totaal meer dan 17.000 ingevulde lijsten binnengekomen (5).

Mej. Dr. GHYSEN verzond in 1950 drie vragenlijsten voor het Zeeuws Dialect-onderzoek : behalve een aantal afzonderlijke vragen over diverse woorden, wordt het alfabet systematisch doorgewerkt : de letter P is bijna voltooid (6).

Sedert October 1949, verschijnen *Mededelingen van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen* (Dialecten, Volkskunde, Naamkunde) ; deze *Mededelingen zijn* voor de correspondenten bestemd en willen deze medewerkers geregeld op de hoogte houden van de werking van de drie Commissies. Er verschenen twee nummertjes : October 1949 en November 1950 ; elk bevat een opstel over de werkmethodes, b. v. de kaart van de Vlaamse gaai, het voorbereiden van een kaart, roepnamen van de huisdieren, het ei in de folklore, familienamen, enz. Op blz. 1 van de *Mededelingen van Oct. 1949* wordt uitdrukkelijk gezegd „Het Zuidnederlands materiaal wordt verschaft door de Zuidnederlandse dialectencentrale.” De opmerking in ons vorig overzicht (*Hand.*, XXIV, 1950, blz. 133) gold alleen de legende van de Atlas-Kaarten (7).

Van de *Mededelingen van de Zuidnederlandse Dialect-centrale* verscheen n° 49 : buiten de woordgeographische studie over *azijn*, (zie *Hand.*, XXIV, 1950, blz. 154) worden vragenlijsten 47 en 47bis afgedrukt, alsmede *Aanwijzingen voor de medewerkers* (8).

In 1950 verschenen belangrijke dialectmonographieën : Mej. Dr J. DAAN promoveerde op een dissertatie, getiteld :

Wieringer Land en Leven in de Taal; in de *Inleiding* wordt o. a. de methode van materiaal-verzameling zeer grondig behandeld; dan komen achtereenvolgens: de geschiedenis van het eiland, land en volk, volksleven (met een systematische behandeling van de woordenschat, in zijn natuurlijk verband), beroepen en bedrijven, klank- en vormleer met syntactische en fonologische opmerkingen, teksten, persoons-, plaats- en veldnamen; ten slotte als bijlagen: naamlijsten, teksten van volksliederen en register van dialectwoorden. Toen de auteur haar onderzoek begon, was de Wieringermeer sedert enkele jaren drooggelegd en hadden de bewoners de werking ondergaan van verschillende taalinvloeden (ingenieurs en arbeiders van de Waterstaat, ingeweken boeren, enz.); hierdoor heeft het dialect een zeer labiel karakter gekregen: de verschillende schakeringen worden nauwgezet beschreven (9).

Over de fonetische eigenschappen van de bevolking der Wieringersmeer verscheen (nog in 1949) van de hand van Mej. Dr. L. KAISER een *Phonotypologische Beschrijving*, die pas in 1949 werd afgesloten (het *Algemeen Gedeelte* verscheen in 1940); hier worden besproken: de verschillende biologische en psychologische eigenschappen der sprekers, waarop een onderzoek van de klankleer met experimentele middelen volgt; in een derde deel zullen duur, toonhoogte en intensiteit worden behandeld (10).

Een Utrechtse dissertatie behandelt het *Dialect van Zelhem in de graafschap Zutphen*; de auteur, Dr. J. BROEKHUYSEN, heeft overvloedig materiaal verzameld door verschillende methodes; persoonlijk en langdurig contact met dialectsprekers van drie generaties te Zelhem, opnamen van de zinnen van Wenker in 70 plaatsen, schriftelijke enquête in 80 plaatsen, met mondelinge controle van de gegevens. Hij heeft hiermede dan samengesteld: het vocalisme van de hedendaagse generatie (ook histo-

risch behandeld), een beschrijving van het dialect der oudere generatie (op grond van 19de-eeuwse teksten), een beschrijving van het dialect der schoolgaande jeugd; verder worden dialectteksten meegedeeld en ten slotte krijgen we 50 kaartjes met commentaar over klanken en woordenschat (11).

Er verscheen een reeks opstellen over de betrekkingen tussen dialectstudie en verwante wetenschappen: we noemen hier alleen die, welke in de volgende rubrieken geen geschikte plaats konden krijgen:

P. J. MEERTENS schrijft over *Dialectologie en Literatuur* en tekent in een twintigtal bladzijden een volledig beeld van de verhouding dialect en algemene omgangstaal in de West-Europese literatuur (en vooral in de Nederlandse) vanaf de Middeleeuwen tot op heden (12).

K. ROELANDTS bespreekt *Dialectologie en Onomastiek*; hij belicht van een tweevoudig standpunt uit op welke wijze de beide wetenschappen elkaar moeten steunen, nl. de onomastiek in dienst van de dialectstudie en de dialectstudie in dienst van de onomastiek (13).

K. H. HEEROMA gaat in bijzonderheden na wat de *Taalgeschiedenis* tot nu toe aan de *Dialectologie* te danken heeft en wat ze in de toekomst er mag van verwachten (14).

W. ROUKENS constateert dat de samenhang tussen *Dialectologie en Volkskunde* in de laatste decennia steeds duidelijker wordt gevoeld door de onderzoekers op deze beide gebieden; steeds meer komen woordkaarten voor, die tevens volkskundekaarten zijn en omgekeerd, steeds meer werken de beide disciplines samen: dit wordt door talrijke voorbeelden uit alle landen van Europa aangetoond (15).

H. L. BEZOEN geeft een overzicht over *Verleden, heden en toekomst van de dialectstudie van Overijsel en Achterhoek*: hij huldigt de pioniers (o. a. Halbertoma, Ballot, Gallée),

toont aan hetgeen uit de enkele reeds voorhanden zijnde taalgeographische gegevens te halen is en wenst spoedige intensivering van dit werk in het behandelde gebied (16).

A. BACH tracht de begrippen *Verkehr* en *Verkehrsgemeinschaft*, zoals ze in het dialectonderzoek dienst doen, nauwkeurig te omschrijven (17).

S. P. E. BÖSHOFF gaf in zijn Voorzittersrede in de *Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenschap en Kuns* een overzicht van de stand van de Afrikaanse taal- en dialectstudie (18).

We moeten hier ook een encyclopaedisch werk over de dialectologie in de gehele wereld vermelden : de Roemeense romanist, tevens voornaamste auteur van de Roemeense taalAtlas, S. POP, geeft een historisch overzicht en een bespreking van de methodes, die bij taalkundige enquêtes worden gebezigd. Het werk bestaat uit twee delen : I. *Dialectologie romane* ; II. *Dialectologie non romane* ; in dit laatste is een belangrijk hoofdstuk aan de Nederlandse dialectstudie gewijd. Voor de meeste lezers zullen de algemene inleiding (*Aperçu historique*) en de bespreking van de oudere publicaties op elk taalgebied veel nieuws bieden : vele der door onze generatie als zeer modern beschouwde denkbeelden hebben talrijke voorlopers gehad.

We moeten er natuurlijk van afzien een overzicht te geven van de inhoud van de twee lijvige boekdelen (samen 1400 blz. met talrijke kaarten) (19).

Op Duits taalgebied moeten we twee algemene werken vermelden : in de eerste plaats is er een nieuwe druk van A. BACH, *Deutsche Mundartforschung*, verschenen : het werk is bijna in omvang verdubbeld, geheel omgewerkt en bibliographisch bijgewerkt. Ook hebben de Nederlandse dialecten een ruimere plaats gekregen (20).

Verder heeft E. SCHWARZ, de vroegere leider van het Sudetenduitse dialectenbureau in Praag, een minder

omvangrijk, maar overzichtelijk werkje samengesteld onder de titel *Die deutschen Mundarten*; het bevat niet die overvloedige documentatie, die de vakgeleerde bij BACH vindt, maar geeft een duidelijk beeld van de huidige stand van het onderzoek; ook voor leken in het vak is dit boek toegankelijk gemaakt (21).

Ten slotte vermelden we dat op het 21e Nederl. Philologencongres te Groningen een aantal lezingen werd gehouden, die de dialectoloog interesseren; we moeten de publicatie er van in tijdschriften afwachten, daar de *Handelingen* alleen uiterst korte résumés brengen, waaraan we niets hebben (22).

III. Klank- en Vormleer. — De moeilijke problemen met de diftongen verbonden worden door twee taalkundigen behandeld: A. WEYNEN bespreekt de stijgende diftongen in Noord-Brabant: het eerste element is een semi-vocaal die als *j*- of *w*- kan weergegeven worden, alhoewel deze semi-vocalen stemreductie ondergaan; wij hebben eertijds de tekens, *j* zonder punt en *w*² hiervoor uitgedacht (*Louv. Bijdr.*, VIII, blz. 121, onderaan) (23).

J. L. PAUWELS beschrijft de stijgende diftongen te Aarschot en in de omgeving: zoals in Zuid-Limburg maakt de verkorting een dalende of zwevende diftong meestal stijgend. Deze wisseling stijgend-zwevend-dalend in de tweeklanken is ook voor de definitie van de semi-vocalen van groot belang (24).

Mej. L. E. VAN WIJK bestrijdt KLOEKE's expansie-theorie en de „expansiologie” in het algemeen in twee opstellen. Het eerste gaat uit van de tekst van MONTANUS' *Spreekonst* (25), terwijl de tweede, zeer uitvoerige studie de evolutie van *û* in het Zweeds en in het Nederlands vergelijkt. Schr. meent te kunnen bewijzen dat SCHÖNFELD (*Hist. Gramm.*⁴, blz. 80) niet het recht heeft de overgang

$\hat{u} > \ddot{u}$ in de zuidelijke Frankische dialecten aan Franse invloed toe te schrijven : het is mogelijk dat SCHÖNFELD ongelijk heeft, maar het door Mej. VAN WIJK gebruikte argument nl. „de geromaniseerde Waalse dialecten, die toch ongetwijfeld nog sterker Franse expansie te verduren hebben gehad, hebben door de eeuwen heen hun $\hat{u}$ gehandhaafd” is waardeloos, want hier wordt weer de term „Waals” in de betekenis „belgo-roman” d. w. z. van „alle in België gesproken Romaanse dialecten” gebruikt, terwijl alleen het Luikerwaals, nl. de noordoostelijke hoek van Romaans-België de $\hat{u}$ heeft bewaard : zie de kaart van A. MARÉCHAL in *Enquêtes du Musée de la Vie Wallonne*, I, (3e année, 1926) blz. 274, onlangs gereproduceerd door S. POP, *La Dialectologie*, I, blz. 57. Uit deze kaart blijkt dat het allergrootste deel van Zuid-België inderdaad de overgang $\hat{u} > \ddot{u}$ heeft meegemaakt (26).

A. WEYNEN behandelt *Dialectologie en Fonologie* : eerst wordt besproken hetgeen tot nu toe tot stand is gekomen vooral onder invloed van VAN GINNEKEN en VAN WIJK ; WEYNEN zelf heeft trouwens reeds zeer verdienstelijk werk geleverd ; maar zoals hij het uitdrukt, vele problemen „schreeuwen” om een oplossing : een hele reeks wordt opgesomd (27).

In een vierde en een vijfde opstel over *Onze Limburgse dialecten* heeft J. C. P. KATS het over de Limburgse assimilatie door anticipatie in de zwakke praeterita (*doobde* „doopte”) en over de meervoudsvorming bij substantiva (28).

H. J. E. ENDEPOLS zet zijn reeks opstellen over het Maastrichts voort met een studie over de *n*-apokope vóór een neutrum : dit eigenaardig klank-combinatorisch verschijnsel (dat trouwens ook Brabants is) geldt voor het onbepaald lidwoord (ə i. pl. v. ən), de possessiva ($\text{m}\text{ə}$ i. pl. v. $\text{m}\text{ən}$ enz.) en *geen* en *klein* (29).

P. C. PAARDEKOOPER geeft een aanvulling bij een vroeger opstel over de aanspreekvormen. *U* en *Ue* (zie *Nieuwe Taalgids*, XLI, 1948, 199 v.; in mijn overzicht in 1949 verschenen verzuimde ik op dit eerste opstel de aandacht te vestigen). Bij een onderzoek over het casussysteem in de Nederlandse dialecten kwam een paar vormen met *oe*-vocalisme voor de dag en wel in Noord-Holland; dit zijn volgens schr. de laatste relictten van de Brabantse expansie (30).

E. MEEUSSEN verklaart de eigenaardige Brabantse vormen van *mag ik*, *krijg ik*, voor het eerst gesignaleerd door PH. COLINET (*Lew. Bijdr.*, I, 1896, blz. 116) als ontleningen aan de kindertaal (31).

R. FONCKE deelde een aantal bijzonderheden mee over fonetische en morfologische verschijnselen uit een achttiende-eeuwse lijst van Mechelse „schamele armen” (32).

C. B. VAN HAERINGEN geeft een volledige synchronische beschrijving van de *Hoofdvormen van het Nederlandse werkwoord*; deze vormen worden in de meeste spraak-kunsten slechts in grote lijnen behandeld (33).

Alhoewel het Hindeloopen tot het Friese taalgebied behoort en wij de Friese dialecten hier gewoonlijk buiten beschouwing laten, willen we toch de aandacht vestigen op B. DE BOER's *Studie over het Dialect van Hindeloopen*; zoals bekend werd dit dialect reeds experimenteel-phonetisch onderzocht door L. P. H. EYKMAN (*Verhand. Kon. Akad. Wet., Afd. Lett.*, N. R. XIV, Nr. 2) en een woordenlijst (met korte fonetische en morfologische inleiding) verscheen van de hand van T. VAN DER KOOY (*Noord- en Zuidnederl. Dialect-Bibliotheek*, VII, 's Gravenhage, 1937). Er was dus nog ruimte voor een phonologische studie, een historische klankleer, een morfologie en een syntaxis: beide laatstgenoemde onderdelen heeft schrijver gecombineerd met de synchronische beschrijving van dit

snel uitstervend dialect. Vooral merkwaardig zijn de talrijke tweeklanken, die, in tegenstelling met wat in de andere Friese dialecten geschiedt, nooit door „accentverspringing” van dalende tot stijgende tweeklanken worden (34).

De nog te noemen publicaties liggen op het grensgebied tussen dialectstudie en phonetica. L. KAISER geeft een overzicht van de fonetische methodes, die sedert ROUSSELOT voor dialectonderzoek werden gebezigd : het opstel munt uit door grote helderheid en is voor linguïsten uiterst leerrijk (35). Dezelfde geleerde schreef een handige inleiding tot de algemene *Phonetiek*, waarin ook een hoofdstuk over de *Phonetiek van het Nederlands* en van *Dialecten van Nederland* voorkomt (36).

E. BLANCQUAERT heeft een lezing gehouden over nieuwe registreerapparaten, die het gesproken woord opnemen „en une succession de graphiques discontinus et répétés”, zoals de uitvinder van deze „sténo-sonographe phonétique” het uitdrukt. In een volgend stadium zouden dan de geregistreerde tekens de vorm krijgen „de textes écrits phonétiquement en clair (donc lisibles sans apprentissage spécial) dans le cas du typo-sonographe actuellement à l'étude”. E. BLANCQUAERT noemt dit „de triomf van het fonetisch schrift”, een titel als een bazuinstoot. Ik vrees dat de Zwitserse physicus te hard van stal gaat en zich de klankenstroom wat te simplistisch voorstelt (37).

Aan de dialectologen, die in de rol van de Limburgse en Rijnlandse accenten belang stellen, kunnen we de lezing aanbevelen van het opstel van A. SCHMITT over *Schleifton und Stosston*. Schr. wijst op de onzekerheid, die nog steeds heerst betreffende de quaestie wat nu eigenlijk het belangrijkste is voor de spreker ; sommigen hechten meer belang aan de quantiteit, anderen aan de toonhoogte ; volgens SCHMITT bestaat de oppositie tussen

„kontinuerlicher” en „stossartiger” druk : inderdaad deze termen komen met het taalgevoel van de spreker overeen ; wij hebben daarom ook de termen „sleeptoon” en „stoottoon” steeds voor het Limburgs verkozen, zoals ze ook in de Litause spraakkunst (waaraan SCHMITT zijn voorbeelden ontleent), worden aangewend (38).

FR. VAN COETSEM bespreekt de ontleening en fonologische aanpassing van Franse tweeklanken in de dialecten van Zuid-Oost-Vlaanderen ; hieruit blijkt op welke eigenaardige wijze de Franse uitspraak in de 19^e eeuw aldaar werd onderwezen (39).

IV. Syntaxis. — G. A. VAN ES zet op duidelijke wijze uiteen wat nog van de dialectologen op het gebied van de syntaxis wordt verwacht en dit is zeer veel, want buiten OVERDIEP in het Noorden en VANACKER in het Zuiden heeft de syntaxis van de dialecten niet veel liefhebbers gevonden. Dit is ook wel begrijpelijk, daar hiervoor een veel scherper taal- en stijlgevoel vereist wordt dan voor de beschrijving van klanken en vormen (40).

J. L. PAUWELS heeft het over een probleem uit de woordschikking in de bijzin van het Aarschots dialect, nl. over *De plaats van het vervoegd hulpwerkwoord, verleden deelwoord en infinitief*, b. v. in zinnen als : „ik zeg dat hij moet vertrekken” e. dgl. Alleen dialectvaste sprekers kunnen voor dergelijk onderzoek materiaal leveren (41).

J. BUURSINK bespreekt de sociologische en affectieve fitnesses bij het gebruik van *dow* en *i'j* als aanspreekvormen in de oostelijke dialecten (42).

C. B. VAN HAERINGEN geeft waardevolle aanvullingen over het gebruik van het voorvoegsel in het verleden deelwoord, waarvan Mej. Dr. A. R. HOL een kaart met commentaar publiceerde (zie *Hand.*, XVI, 1941, 81-82). Hij geeft voorbeelden van de fijne verschillen, die de

sprekers van het door hem behandelde dialect (Dedemsvaart, G91), tussen de vormen met *ge-* en die met *e-* (43).

V. Dialectgeographie. — Het nieuwe boek van G. G. KLOEKE over *Herkomst en Groei van het Afrikaans* moet hier in de eerste plaats worden genoemd. Aanleiding was een verblijf in Zuid-Afrika in 1939; na zijn terugkeer stelde schr. zich de vraag: „zouden de Afrikaanse problemen door de dialectgeographie tot oplossing kunnen worden gebracht?” (blz. XII). Hij heeft dus een poging in die richting gedaan, maar verwaarloost geenszins de historische gegevens: deze zijn vertegenwoordigd door een verzameling monsterrollen, die echte bevolkingsregisters vormen. Natuurlijk komen hierbij allerlei vragen van algemeen-taalkundige aard ter sprake, b. v. taal en stam, taal en ras. Uit een aantal dialectkaarten van het Hollands taalgebied zou blijken dat de wieg van het Afrikaans in Zuid-Holland zou hebben gestaan, al is het Zuidhollands karakter ver van zuiver gebleven. Op de royale uitvoering van het boek, dat met meer dan veertig kaarten in verschillende kleuren is geïllustreerd, moet speciaal de aandacht worden gevestigd (44).

Dit boek zal, evenals de voor 25 jaar verschenen *Hollandsche Expansie* heel wat stof opjagen; dit is het bewijs dat hier fundamentele vragen worden behandeld, die elke taalkundige interesseren. De discussie begon trouwens reeds met twee uitvoerige besprekingen nl. van E. BLANCQUAERT, die een lans breekt voor de mogelijke Zuid-Nederlandse elementen in het Afrikaans (45) en van een Afrikaander, J. DU P. SCHOLTZ (46).

K. HEEROMA onderscheidt vijf lagen in *De Taalgeschiedenis van het Oosten*: de laag van de oudste Germaanse bewoners (met prae-Germaanse elementen), een eerste ingwaeonisering, de frankisering, een tweede

ingwaeonisering en een Hollandse expansie : de taalgeographische gegevens worden getoetst aan het historisch onderzoek van B. H. SLICHER VAN BATH (47).

E. BLANCQUAERT behandelt de voornaamste vragen van methodologische aard op taalgeographisch gebied : inzamelen van materiaal, vorm van publicatie, („open” of „gesloten” kaarten), interpretatie enz. (48).

G. G. KLOEKE bespreekt de problemen, die oprijzen bij de taalcartographie : terecht dringt hij opnieuw aan op normalisatie van de gebruikte grondkaart (met meridianen en parallellen) (49).

J. DUPONT heeft het over *Taalkaarten en Homonymie* ; hij geeft de verklaring van een aantal, soms schijnbaar zinloze spreekwijzen door de methode der homoniemenverwisseling ; zoals steeds blijkt hieruit de scherpzinnigheid en de belezenheid van de auteur (50).

J. LEENEN situeert *De Limburgse Taalgouw in het Nederlandse Taalland* en ontwerpt een synthese van al hetgeen we over de Limburgse taalgeographie weten : we kunnen het alleen betreuren dat de beschrijving van dit nieuwe kaartbeeld (met zijn merkwaardige X-vorm) niet door middel van een kaartje werd geïllustreerd (51).

M. CARÊME publiceert het eerste deel van een geografisch onderzoek over *De mouillering in de Zuid-Nederlandse dialecten* ; hij behandelt Wg. *a* en Wg. *â* vóór mouilleerbare consonanten. Het materiaal werd door correspondenten geleverd, maar, zoals het bij klankverschijnselen noodzakelijk is, door fonetisch geschoolden in hun eigen dialect opgetekend (52).

MEVR. L. VAN DE KERCKHOVE en MEVR. P. D'HAENE zetten hun reeks woordgeographische studiën over Romaanse en Latijnse ontleningen voort : de eerste heeft de kaart van *azijn* getekend (53), de tweede die van *ui* (54) ;

in beide gevallen zijn er verschillende ontleningslagen te onderkennen.

P. J. MEERTENS brengt een tweede vogelkaart met commentaar, nl. de *wielewaal*; vogelnamen, evenals bloemnamen, vormen wel een zeer moeilijk gebied; de oorsprong van *wielewaal* is tot nu toe niet opgehelderd, daar met klanknabootsing wellicht moet worden rekening gehouden (55).

Onder de titel *Woord en Zaak* bestudeert Mej. J. DAAN de Noord-Nederlandse namen voor „baker” en „vroedvrouw”: de toestand blijkt zowel taalkundig als sociologisch zeer gecompliceerd, omdat de kraamverzorging zich in de laatste decennien zo zeer heeft gewijzigd door het propageren van nieuwe denkbeelden over hygiëne (56).

P. C. PAARDEKOOPER drukt zijn verwondering uit over het feit, dat in de Zuidnederlandse dialecten *dan* na de vergrotende trap niet tot de werkelijke volkstaal behoort, zoals uit de kaart bij E. MEEUSSEN (*Lew. Bijdr.*, XXXV, 1943, blz. 48 vg.) duidelijk blijkt; daar dit evenmin in Noord-Nederland het geval is, moet er aan vreemde (oostelijke?) invloed gedacht worden (57).

R. C. HEKKER brengt nieuwe aanvullingen bij de studie van Mej. A. R. HOL over de *hooiberg*; zie deze *Hand.*, XXI, (1947) 300 en *ibid.* XXIII, (1949) 275 (58).

B. VAN DEN BERG bespreekt isoglossen in Gelderland en Overijsel (de namen van de *hooivork* en van de *bij* en *bijenkorf*) en tracht deze uit de geschiedenis van deze gewesten te verklaren (59).

A. VAN LOEY onderzoekt door welke methodes de Mnl. taalgeografie kan opgebouwd worden, hetzij uit de studie van goed localiseerbare teksten, hetzij door reconstructie uit de moderne dialectkaarten (60).

In losser verband met deze rubriek staat M. VALKHOFF's *Rede over Geschiedenis en Actualiteit der Frans-Nederlandse*

Taalgrens : de statische en de dynamische theorieën worden nog eens tegen elkaar afgewogen (61).

Ten slotte moeten we er op wijzen dat de Duitse taalgeografie weer zeer actief is : H. FR. ROSENFELD brengt nog aanvullingen bij het grote werk van H. TEUCHERT, ditmaal uit de Oostfaalse dialecten (62).

Van de leider van het Marburgse dialectenbureau, Prof. W. MITZKA zijn ons voor 1950 niet minder dan zes kortere of langere studies bekend ; de volledige titels vindt de lezer in de *Aantekeningen* : het gaat over de methode van de *Deutscher Sprachatlas* (63), over de werkzaamheden aan *Sprachatlas* en *Wortatlas* (64), over *Deutsche Wortgeographie* (65), over de fonetische interpretatie van het *Sprachatlas*-materiaal (65), over *sprinkhaan in de Duitse dialecten* (67) en over de namen van de *esdoorn* in de Duitse dialecten (68).

Uit de school van Mitzka komt ook het werk van G. RUPPENTHAL over het *nagras* (vgl. hierbij ons stuk in *Donum natalicium Schrijnen*, Nijmegen, 1929, 595-599) (69).

VI. Woordenschat. — We vermelden eerst een paar opstellen van methodologische aard : Mej. J. H. VAN LESSEN bespreekt het onderling verband tussen *Dialectologie en Lexicografie* en toont aan hoe de eerste zich langzamerhand heeft „geëmancipeerd” en niet langer de dienaar van de tweede is (70).

C. B. VAN HAERINGEN toont met goed gekozen voorbeelden aan hoe het dialectonderzoek en vooral de woordgeografie de etymologische methodes hebben gewijzigd (71).

Een breed opgezet *Gents woordenboek*, door L. LIEVEVROUW-COOPMAN samengesteld en reeds in 1924 door de Koninklijke Vlaamse Akademie bekroond verschijnt thans met bekwame spoed : Deel I, A-M, is compleet. De tref-

woorden zijn vernederlandst, maar een kort „Overzicht van de Gentse klanken door E. BLANCQUAERT en C. TAVERNIER zal de gebruiker enig idee kunnen geven van de uitspraak ; zal hij daaraan genoeg hebben om de voorbeelden „in het Gents te kunnen lezen” zoals de schrijvers hopen? Dit lijkt ons wel wat optimistisch gezien. In elk geval zijn wij de auteur van dit grote werk en de inleiders uiterst dankbaar voor dit nieuwe dialectwoordenboek, een rijke bron voor de studie van de Oostvlaamse volkstaal (72).

C. TAVERNIER-VERECKEN wijdt een uitvoerig onderzoek aan *Dierensoortnamen van Mensennamen afgeleid* ; het gaat o. a. over *garnaal* (Geernaart) *wulk* of *zeeslak* (Willok), *pier* (Pieter), dial. *wiewouter* (Wouter) : uit dit laatste worden ook sommige vlindernamen verklaard (73).

W. ROUKENS schetst de rol van het Duits in het kerkelijk leven te Kerkrade aan de hand van een uitvoerige woordenlijst uit het einde van de 19^e eeuw ; hij zal later deze woordenlijst in het dialect van de jongere generatie publiceren om de duidelijke verschuiving „in Nederlandse richting” aan te tonen (74).

F. DE TOLLENAERE behandelt uitvoerig de nog steeds lastige etymologie van *varken* : de geographische verspreiding van *varken*, *verken*, *zwijn*, de verdringing van *verken* door het Hollandse *varken*, de quaestie van de umlaut-*e*, *varken* als diminutief, waarvan de grondvorm is verdwenen en ten slotte de overgang van *X > k* worden grondig onderzocht (75).

Dezelfde geeft aanvullingen en verbeteringen bij twee etymologische opstellen, het eerste van CHR. STAPELKAMP over *Aveluinig*, *abeluinig*, enz. ; zie deze *Hand.*, XXIV (1950) 157 (76) en van A. P. DE BONT, *Over Beduitje*, enz. ; zie deze *Hand.*, XXIV (1950) 155 ; schr. brengt heel wat

nieuw licht in de semantiek van oude maat- en munt-namen (77).

Van A. P. DE BONT moeten we weer enkele lexicografische opstellen noemen. Hij verklaart *Voort*, *voortmeer*, *rechtevoort*, waarvan het eerste met de betekenis „dadelijk” in Vondel's Leeuwendalers voorkomt, door middel van de nog levende betekenis in de Noordbrabantse dialecten (78), verder bespreekt hij *Een achtervoegsel -kaar*, dat persoonsnamen met een ongunstige betekenis vormt, en identificeert dit als *kar*, hetgeen o. i. juist is; zie *kar* „lijf” in de Zuidnederlandse dialecten en W. N. T. VII, 1562 (79). Ook beantwoordt hij de critiek van K. TER LAAN op zijn verklaring van *hes*: „kat” en „paard”; zie deze *Hand.*, XXIV (1950) 155 (80). Ten slotte leidt hij *Meerkat* uit *meer* „moeras” en *kat* af, daar de bek van deze vis op die van een kat gelijk (81).

Van CHR. STAPELKAMP noemen we de volgende woordstudies: *Vijn-vijm*, *vim viem* dat „hoop, stapel” betekent (82); *Groningse kwint-woorden*: *kwint* „vervallen huis”, wordt samengebracht met OE. *cwincan* „wegsterven”; *heug*, *hoog* „ziekte van het varken” en *kaeskillen* „kiespijn” worden hierbij eveneens besproken (83); verder behandelt schr. *grieme* in het Fries en andere Westgermaanse talen (84), *Breegns-bragen* „hersenen, hersenpan” te Groningen (85), *Ogetroost in volkstaal, volksgeloof en volks-geneeskunde* (86) en ten slotte een aantal woorden en verschijnselen uit Friese en Nederlandse dialecten, o. a. de „beweeglijke s” (87).

H. L. BEZOEN heeft *Een oude kennis* ontdekt, nl. *leier*, dat in het dialect van Nieuw-Schoonebeek klankwettig overeenstemt met *lier* „wang” (88).

M. DEWULF haalt een aantal „volkse en bargoense geldbenamingen” aan, die in het Land van Waas in gebruik zijn (89).

L. GROOTAERS geeft een correctie bij *Haas en Hazelnoot*, zoals ze werden besproken in GROOTAERS-GRAULS, *Klankleer van het Hasseltsch Dialect*, blz. 109 (90).

W. H. DINGELDEIN geeft een viertal korte opstellen over Overijsselse woorden en zegswijzen, o. a. voor sterke drank, armoede en rijkdom, ondeugden en gebreken, de kerk en de „vromen”, de Goden enz. (91).

W. H. STAVERMAN geeft correcties bij vroegere publicaties van H. J. VAN BEEK in het Deventers dialect (92).

J. NAARDING verklaart het eerste lid van *Anneke bestemoors* als *ane* „stammoeder” (93).

H. J. MOERMAN bespreekt het volksgeloof over *Sterreschot*, een mossoort, die nu eens voor vallende sterfragmenten, dan weer voor braaksel van reigers of roofvogels wordt aangezien (94); over dit onderwerp en over de dialectnamen van dit eigenaardig mos is verdere bibliographie te vinden bij K. NIEUWENKAMP, *Sterreschot*, *Sterrekak* (95).

H. J. MOERMAN geeft een aantal termen uit het Twentse boerenleven; dergelijke bijdragen, waar de dialectwoorden in hun natuurlijk verband worden geplaatst, zijn ethnologisch en stilistisch belangrijk. De methode herinnert aan de talrijke opstellen die de betreunde H. PAUWELS aan het Brabantse boerenleven heeft gewijd (96).

J. NAARDING bespreekt Oostned. *betuun* „schaars” en geeft de voorkeur aan de verklaring van H. L. BEZOEN; zie deze *Hand.*, XVI, (1942) 85 (97).

J. DAAN wil (o. i. terecht) tegenover de afkeurende critiek van H. L. Bezoen van G. H. WANINK's *Twents-Achterhoeks Woordenboek* (zie deze *Hand.*, XXIV, 1950, 155) „de positieve kanten van dit boek naar voren brengen” (98).

A. VAN LOEY stelt een chronologisch en geographisch

onderzoek in naar de sterke en de zwakke vormen van het Mnl. wkw. *beniden* (99).

Dezelfde verklaart enige woorden uit Brabantse oorkonden, nl. *bitebier*, *bermuybrupt*, *cörbelgeren* (100).

J. WOUTERS levert een bijdrage tot de *Volksveeartsenij*, die taal en folkloristisch interessant is (101).

W. H. DINGELDEIN bewijst door middel van een oorkonde van 1438 dat de *helweg* een bijzondere soort van weg was, te onderscheiden van de gewone wegen : het moet de lijkweg geweest zijn (102). Wij nemen de gelegenheid te baat om een vergissing in ons vorig overzicht (*Hand.*, XXIV, 1950, 157) recht te zetten : er wordt gezegd dat E. NÖRREBERG het woord *helweg* verklaart uit „de weg die steeds helder d. w. z. open moest blijven” ; terwijl schr. deze verklaring juist bestrijdt en *helweg* als „weg naar het dodenrijk” verklaart, dus „lijkweg”.

C. C. PAARDENKOOPER bestudeert de huistaal van de leraren van een Nederlands college die uit alle hoeken van Limburg komen en elkaars taal beïnvloeden : alleen de zelfbewuste Maastrichtenaren weerstaan aan deze invloeden (103).

Naar aanleiding van het meermaals genoemde boek van H. TEUCHERT begint TH. FRINGS een brede synthese over *Aufbau und Gliederung des Niederdeutschen* (104).

Naar aanleiding van hetzelfde werk bespreekt E. SCHWARZ, *Flämische und mittelfränkische Kolonisation im Osten* en doet een poging om de beide elementen te onderscheiden in de dialecten van Zips en Zevenbergen (105).

P. HOLTHAUSEN behandelt enige Nederlandse leenwoorden in de Westfaalse dialecten en E. NÖRREBERG voegt hier enkele opmerkingen aan toe (106).

Deze laatste geeft ook aanvullingen en verbeteringen bij FRINGS' *Germania Romana* uit het materiaal van het Westfaalse Woordenboek (107).

Het lijvige boek van L. GESCHIERE over de Nederlandse elementen in het Luikerwaals is vooral van belang voor romanisten maar verdient hier wel vermeld te worden (108).

Hetzelfde geldt voor het scherpzinnige opstel van B. E. VIDOS over Nederlandse en Vlaamse namen van steden en provincies, die gemene naamwoorden zijn geworden in de Romaanse talen, bv. de namen van de producten der spinnerij en weverij (109).

Ten slotte noemen we enkele publicaties op Duits taalgebied, waarop ditmaal de aandacht moet gevestigd worden.

In de eerste plaats geldt dit voor het *Luxemburger Wörterbuch*, waarvan in 1950 twee afleveringen verschenen; dit is des te merkwaardiger daar de Luxemburgische Wörterbuchkommission pas in 1935 werd aangesteld en dat de werkzaamheden van 1940 tot 1948 moesten rusten. De eerste aflevering bevat een uitvoerige inleiding over de geschiedenis van de Luxemburgse dialectologie, over de methode en over Luxemburgse klankleer (110).

Van het *Rheinisches Wörterbuch* verscheen aflevering 6 van Deel VII (*Remscheid-Riemen*) (111).

De lotgevallen van de Deutsche woordenboekcentrales worden geschetst door W. MITZKA: sommige zijn geheel, andere gedeeltelijk verwoest geworden; er worden weer pogingen gedaan om een geregelde samenwerking en ruilverkeer tot stand te brengen (112).

H. NEUMANN geeft inlichtingen van dezelfde aard over het grote *Deutsches Wörterbuch*, waarvan het nog niet bewerkte materiaal werd gered: de drukkerij werd verwoest met het daar aanwezige zetsel (113).

Zoals elk jaar kan er heel wat oud en nieuw lexicografisch materiaal in de tijdschriften *Eigen Schön* en *de Brabander* en *Biekorf* worden gevonden.

VII. Teksten. — De pas genoemde tijdschriften, alsook *Driemaandelijkse Bladen* en vooral het Limburgse *Veldeke* hebben we steeds geciteerd om de dialectteksten, die ze publiceren; onze aandacht wordt nu ook gevestigd op de teksten die sedert een paar jaren verschijnen in het *Bulletin périodique du Pays de Limbourg* (in het Noord-oosten van de provincie Luik) onder de titel *Limbeurger Bijlet* (uitgever is A. BERTELS te Welkenraat) (114).

Voor de kennis van de oudste woordenschat van het Graafschap Vlaanderen zal er uit de royaal uitgegeven verzameling Latijnse oorkonden van M. GIJSSELING en A. C. F. KOCH wel heel wat te voorschijn komen, wanneer deze *Diplomata* eens systematisch zullen onderzocht zijn (115).

We vermelden nog een korte tekst uit de 16^e eeuw in het dialect van Rekkum (gem. Wierden, Overijssel) door J. PRAKKEN uitgegeven (116) en K. DE WOLF, *Hier weerom Brugsch Volk* (117).

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, De Nederlandse dialectstudie in 1949, *Hand. Top. Dial.*, XXIV (1950), 145-168.

(2) E. LEGROS, La philologie wallonne en 1949. *Hand. Top. Dial.* XXIV (1950) 345-414.

(3) Bibliographie linguistique des années 1939-1947, publ. par le Comité intern. perm. de linguistes. II Utrecht, Brussel. Het Spectrum 1950, blz. x-239-589.

(4) *Verslag van de Dialecten-Commissie der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen over 1949*. Amsterdam, 1950, 4 blz.

(5) *Verslag van de Volkskunde-Commissie der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen over 1949*, Amsterdam, 1950, 8 blz.

(6) *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek*. Nrs. 82-84, 1950.

(7) *Mededelingen van de Centrale Commissie van Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen*. Nrs. 1-2 (Oct. 1949-Nov. 1950) 8 en 12 blz.

(8) L. GROOTAERS, Zuidnederlands Dialectonderzoek. *Meded. van de Zuidnederl. Dialectcentrale*. Nr. 49 (1950) 75-83.

(9) J. C. DAAN, Wieringer Land en Leven in de Taal. Acad. Proefschrift, Amsterdam, 1950 XXIV-415 blz. (*Public. van de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders*. Alphen a. d. Rijn, N. Samsom).

(10) L. KAISER, Phonotypologische beschrijving van de bevolking der Wieringermeer, I (met medew. van M. van der Toorren en J. Boon) Algemeen gedeelte. — II. Articulatorische en acoustische beschrijving der klankkleur. Alphen aan den Rijn, N. Samsom, 1940, 1949. 44 en VIII-75 blz. en 20 pltn.

(11) J. BROEKHUYZEN, Studies over het dialect van Zelhem in de Graafschap Zutfen. Groningen, Wolters, 1950, VIII-168 blz. (*Diss. Utrecht*).

(12) P. J. MEERTENS, Dialectologie en Literatuur. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 137-158.

(13) K. ROELANDTS, Dialectologie en Onomastiek. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 159-176.

(14) K. H. HEEROMA, Dialectologie en Taalgeschiedenis. *Album L. Grootaers*. Leuven, 1950, 187-204.

(15) W. ROUKENS, Dialectologie en Volkskunde. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 227-264.

(16) H. L. BEZOEN, Verleden, heden en toekomst van de dialectstudie van Overijsel en de Achterhoek. Amsterdam, Noord-Holl. Uitgeverij-Mij, 1950 (*Kon. Nederl. Akad. van Wet., Akademie-dagen III*).

(17) A. BACH, Zu den Begriffen „Verkehr“ und „Ver-

kehrsgemeinschaft in der Mundartforschung. *Niederd. Mitt.* VI (1950) 5-27.

(18) P. E. BOSHOFF, Die Afrikanervolk kijk vorentoe op taalgebied. *Tydskr. vir Wet. en Kuns.* N. R. X (1950) 5-10.

(19) S. POP, La Dialectologie. Aperçu historique et méthodes d'enquêtes linguistiques. I. Dialectologie romane; II. Dialectologie non romane. Louvain, chez l'auteur 1950, LV-1334 blz.

(20) A. BACH, Deutsche Mundartforschung, 2. Aufl. Heidelberg, Winter, 1950, xv-335 blz.

(21) E. SCHWARZ, Die deutschen Mundarten. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1950, 202 blz.

(22) *Handelingen van het 21^e Nederl. Philologencongres* geh. te Groningen op 13 en 14 April 1950. Groningen, Wolters, 1950, 64 blz.

(23) A. WEYNEN, Noordbrabantse stijgende diphtongen. *Taal en Tongval*, II (1950), 28-30.

(24) J. L. PAUWELS, De stijgende diftongen in het Oosten van Zuid-Brabant. *Taal en Tongval*, II (1950), 18-22.

(25) L. E. VAN WIJK, Eine holländische Aussprachelehre des 17. Jahrhunderts und die Diphthongierung im Holländischen. *Niederd. Mitt.* VI (1950) 121-130.

(26) L. E. VAN WIJK, De ontwikkeling van Oudg. *û* in het Nederlands en Zweeds. *Tijdschr. voor Nederl. Taal en Letterk.*, LXVII (1950) 161-208.

(27) A. WEYNEN, Dialectologie en Fonologie, *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 117-128.

(28) J. C. P. KATS, Onze Limburgse dialecten, IV, V. *Veldeke*, XXIV, 105-106, XXV, 17-19.

(29) H. J. E. ENDEPOLS, Maastrichtse *n*-apokope vóór een neutrum. *Taal en Tongval*, II (1950), 40-43.

(30) P. C. PAARDEKOOPER, *U* en *Ue*. *N. Taalg.*, XLIII (1950), 223-224.

(31) E. MEEUSSEN, *Mag ik en krijg ik. Leuv. Bijdr.*, XL (1950), 63.

(32) R. FONCKE, Bij een lijst van schamele armen in de Sint-Katelijnparochie te Mechelen, Anno 1794, *Versl. en Med. van de Kon. Vl. Ak.*, 1950, 113-132.

(33) C. B. VAN HAERINGEN, De hoofdvormen van het Nederlandse werkwoord. *N. Taalg.*, XLIII (1950), 20-28.

(34) B. DE BOER, Studie over het Dialect van Hinde-loopen. Assen, Van Gorum, 1950, 195 blz. (*Diss. Amsterdam*).

(35) L. KAISER, Dialectologie en Phonetiek. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 177-186.

(36) L. KAISER, Phonetiek, Den Haag, Servire, 1950, 207 blz.

(37) E. BLANCQUAERT, De Sonograaf en de Triomf van het fonetisch Schrift. *Versl. en Med. van de Kon. Vl. Ak.*, 1950, 133-139.

(38) A. SCHMITT, Schleifton und Stosston. *Zeitschr. f. Phonetiek*, IV (1950), 90-105.

(39) FR. VAN COETSEM, Remarques concernant le français parlé en Belgique flamande au XIXe siècle. *Leuv. Bijdr.*, XL (1950), 41-52.

(40) G. A. VAN ES, Dialectologie en Syntaxis. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 205-226.

(41) J. L. PAUWELS, De plaats van het vervoegd hulpwerkwoord, verleden deelwoord en infinitief in de Aar-schotse bijzin. *Taal en Tongval*, II (1950), 55-59.

(42) J. BUURSINK, Het gebruik van *dow* en *i'j*. *Driem. Bladen*, II (1950), 89-90.

(43) C. B. VAN HAERINGEN, Iets over het voorvoegsel in het verleden deelwoord. *Driem. Bl.*, II (1950), 109-116.

(44) G. G. KLOEKE, Herkomst en Groei van het Afri-kaans. Leiden, Universitaire Pers, 1950, XVI-375 blz. en 40 ktn.

(45) E. BLANCQUAERT, Bij Prof. Kloeke's *Herkomst en Groei van het Afrikaans*. *Tijdschr. voor Levende talen*, XVII (1951), 10-23.

(46) J. DU P. SCHOLTZ, Oor die Herkoms van Afrikaans Kaapstad, *Die Huisgenoot*, 14 Juli-4 Aug. 1950.

(47) K. HEEROMA, De Taalgeschiedenis van het Oosten. *Driem. Bladen*, II (1950), 21022.

(48) E. BLANCQUAERT, Taalgeographie, Methodologische Beschouwingen. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 71-80.

(49) G. G. KLOEKE, Dialectologie en Cartografie. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, blz. 85-105.

(50) J. DUPONT, Taalkaarten en Homonymie. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 81-93.

(51) J. LEENEN, De Limburgse Taalgouw in het Nederlandse Taalland. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 53-62.

(52) M. CARÊME, De mouillering in de Zuidnederlandse dialecten, *Lewv. Bijdr.*, XL (1950), 113-139. Met een kaart.

(53) L. VAN DE KERKCHOVE, De namen van de *aziijn* in de Zuidnederlandse dialecten. *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, Nr. 49 (1950), 65-75.

(54) P. D'HAENE, De namen van de *ui* in de Zuidnederlandse dialecten. *Taal en Tongval*, II (1950), 10-17.

(55) P. J. MEERTENS, Vogelnamen. II. De Wielewaal. *Taal en Tongval*, II (1950), 23-27.

(56) J. DAAN, Woord en Zaak. *Taal en Tongval*, II (1950), 1-9.

(57) P. C. PAARDEKOOPER, *Als en dan* bij vergelijkingen. *N. Taalg.*, XLIII (1950), 160-167.

(58) R. C. HEKKER, Het Hooiberggebied. *Volkskunde* LI, (1950), 31-40.

(59) B. VAN DEN BERG, Speculaties over de *gavel*, de *imme* en de *wimme*. *Driem. Bladen*, II (1950), 82-84. Met een kaart.

(60) A. VAN LOEY, Middelnederlandse en moderne Dialecten. *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 63-70.

(61) M. VALKHOFF, Geschiedenis en Actualiteit der Frans-Nederlandse Taalgrens Rede. Amsterdam, Meulenhoff, 1950, 20 blz.

(62) H. FR. ROSENFELD, Wortgeographische Untersuchungen zu K. F. A. Schellers Sassisch-Niederdeutschem Wörterbuch. Ein Beitrag zur Frage der niederländischen Wörter im Niederdeutschen. *Niederd. Jahrbuch*, LXXI-LXXIII, 1948-1950, 259-310.

(63) W. MITZKA, Die Methodik des Deutschen Sprachatlas und des Deutschen Volkskundeatlas. *Hessische Blätter für Volkskunde*, XLI (1950), 134-149.

(64) W. MITZKA, Stand der Arbeiten am Sprachatlas und am Wortatlas, *Muttersprache*, 1949, 71-74, 142-144.

(65) W. MITZKA, Grundzüge deutscher Wortgeographie. *Wirkendes Wort*, 1950-1951, 12-23.

(66) W. MITZKA, Die phonetische Deutung der Mundarttexte des deutschen Sprachatlas. *Zeitschr. f. Phonetik*, IV (1950), 277-295.

(67) W. MITZKA, *Sprinkhaan* in de Duitse dialecten. *Driem Bladen*, II (1950), 117-119.

(68) W. MITZKA, Der Ahorn. Untersuchungen zum Deutschen Wortatlas. Giessen, W. Schmitz, 1950, 80 blz. en 4 ktn. (*Giessener Beitr. zur dt. Philol.*, 91).

(69) G. RUPPENTHAL, Der zweite Grasschnitt in deutscher Synonymik. Giessen, W. Schmitz, 1950, 99 blz. en 4 ktn. (*Giessener Beitr. zur dt. Philol.*, 92).

(70) J. H. VAN LESSEN, Dialectologie en Lexicographie, *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 129-138.

(71) C. B. VAN HAERINGEN, Dialectologie en Etymologie, *Album L. Grootaers*, Leuven, 1950, 107-116.

(72) L. LIEVEVROUW-COOPMAN, Gents Woordenboek.

Deel I, A-M, 917 blz., Gent, 1950, Kon. Vlaamse Acad. voor Taal en Letterk., Reeks VI, Nr. 68.

(73) C. TAVERNIER-VEREECKEN, Dierensoortnamen van Mensennamen afgeleid. *Hand. Top. Dial.*, XXI (1950), 33-64.

(74) W. ROUKENS, De „Hollandse expansie” in het Land van Rode en haar betekenis voor het Kerkraads dialect. *Public. de la Soc. hist. et archéol. dans le Limbourg*, LXXXV, 1949 (Miscellanea Mgr Dr P. J. van Gils), 589-620.

(75) F. DE TOLLENAERE, De etymologie van *varken*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVII (1950), 103-137.

(76) F. DE TOLLENAERE, *Aveluinig, abeluinig, have-luinig, schaveluinig*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVII (1950), 41-51.

(77) F. DE TOLLENAERE, *Beduit(je), vaan(tje), paar(tje), peerd(eken) en up(p)erken*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVII (1950), 215-222.

(78) A. P. DE BONT, *Voort, voortmeer, rechtevoord*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVII (1950), 223-225.

(79) A. P. DE BONT, Een achtervoegsel *-kaar*. *Driem. Bladen*, II (1950), 55-56.

(80) A. P. DE BONT, Nogmaals *hes „kat” en „paard”*. *It Beaken*, XII (1950), 13-14.

(81) A. P. DE BONT, *Meerkatten*. *Driem. Bladen*, II (1950), 65-68.

(82) CHR. STAPELKAMP, *Vijn-vijm, vim-viem*. *Taal en Tongval*, II (1950), 44-59.

(83) CHR. STAPELKAMP, Groningse *kwint*-woorden. *Lew. Bijdr.*, XL (1950), 23-32.

(84) CHR. STAPELKAMP, Het verbum *grieme* en zijn

verwanten in 't Fries en andere West-Germ. talen en dialekten. *Driem. Bladen*, II (1950), 19-22.

(85) CHR. STAPELKAMP, *Breegns-Bragen*. *Driem. Bladen*, II (1950), 53-54.

(86) CHR. STAPELKAMP, *Euphrasia officinalis*, Ogetroost in volkstaal, volksgeloof en volksgeneeskunde. *Volkskunde*, LI (1950), 114-117.

(87) CHR. STAPELKAMP, *Frisiaca*. *It Beaken*, XII (1950) 100-105, 148-155.

(88) H. L. BEZOEN, Een oude kennis in Nieuw-Schoonebeek. *Driem. Bladen*, II (1950) 85-86.

(89) M. DEWULF, Een honderdtal volkse en bargoense geldbenamingen in het Waasland. *Oostvl. Zanten*, XXV (1950) 100-138.

(90) L. GROOTAERS, *Haas en hazelnoot*, *Lew. Bijdr.* XL (1950) 64.

(91) W. H. DINGELDEIN, Spreekwoorden en zegswijzen uit Denekamp en naaste omgeving. *Driem. Bladen*, II (1950) 8-12, 48-52, 96, 97-101.

(92) W. H. STAVERMAN, Over het dialect van Deventer. *Driem. Bladen* II (1950) 91-95.

(93) J. NAARDING, 't Spinnewiefien. *Driem. Bladen*, II (1950) 69-74.

(94) H. J. MOERMAN, Twee oude woorden. *Driem. Bladen*, II (1950) 62-69.

(95) K. NIEUWENKAMP, *Sterreschot-Sterrekak*, *Oostvl. Zanten*, XXV (1950) 67-69.

(96) H. J. MOERMAN, Uit de Oude boerschap. *Driem. Bladen*, II (1950) 1-7.

(97) J. NAARDING, *Betuum*. *Driem. Bladen*, II (1950) 61.

(99) A. VAN LOEY, *Mnl. beniden*. *Versl. en Med. van de Kon. Vl. Ac.*, 1950, 31-48.

(100) A. VAN LOEY, *Bitebier — bermuytrupt — corbelgeren*. *Versl. en Med. van de Kon. Vl. Ac.*, 1950, 93-98.

(101) J. WOUTERS, Volksveeartsenij. *Eigen Schoon en de Brabander*, XXXIII (1950) 428-431.

(102) W. H. DINGELDEIN, Helwegen. *Driem. Bladen*, II (1950), 20.

(103) P. C. PAARDEKOOPEER, Internaatstaal. *Taal en Tongval*, II (1950) 31-39.

(104) TH. FRINGS, Aufbau und Gliederung des Niederdeutschen. *Niederd. Mitt.*, VI (1950), 28-53.

(105) E. SCHWARZ, Flämische und mittelfrankische Kolonisation im Osten. *Niederd. Mitt.*, VI (1950) 112-120.

(106) F. HOLTHAUSEN, Zur westfälischen Wortkunde, *Niederd. Jahrbuch*, LXXI, LXXIII (1948-1950), 317-336.

(107) E. NÖRRENBURG, Vom Wortschatze des westfälischen Niederdeutschen. *Niederd. Jahrbuch*, LXXI-LXXIII (1948-1950) 317-336.

(108) L. GESCHIERE, Les éléments néerlandais du wallon liégeois. Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers-Mij, 1950, XXXIII, 365 blz. en 2 ktn. (*Verhand. der Kon. Nederl. Akad. van Wet., Afd. Lett.*, N. R. Deel LIII, Nr. 2).

(109) B. E. VIDOS, Noms de villes et de provinces flamands et néerlandais devenus noms communs dans les langues romanes. Madrid, 1950, *Estudios dedicados a Menendez Pidal*. I, 165-194.

(110) *Luxemburger Wörterbuch*. Im Auftrage der Grossherz. Luxemb. Regierung hrsg. von der Wörterbuchkommission, u. s. w. Lief. 1-2 (*A-Bereimerei*) Luxemburg, Linden. LXX, 90 blz.

(111) *Rheinisches Wörterbuch*. Band VII, Lief. 6 (*Remscheid-Riemen*). Berlin-Bonn, Klopp. 1950, Sp. 353-416.

(112) W. MITZKA, Das Schicksal der deutschen Mundartwörterbücher der Gegenwart. *Muttersprache*, 1949, 144-146.

(113) H. NEUMANN, Ueber den Stand des *Deutschen Wörterbuchs*. *Muttersprache*, 1949, 69-71.

(114) We zijn deze gegevens verschuldigd aan Dr. A.

Boileau te Méry-Tilff, aan wie we hiervoor onze dank uitspreken.

(115) M. GYSSELING en A. C. F. KOCH, *Diplomata belgica ante annum millesimum centesimum scripta*. Brussel, 1950, 2 dln xx-494 blz. en 88 facsimile's. (In Comm. bij Drukkerij G. Michiels, Tongeren).

(116) J. PRAKKEN, Twentsch van bijna vier eeuwen geleden. *It Beaken*, XII (1950) 15.

(117) K. DE WOLF, Hier weerom Brugsch Volk. Brugge, Verbeke-Loys, 1950, 325 blz.